

О. Д. Сиротюк

**Організація державних програм як господарсько-  
правовий засіб забезпечення соціальної  
спрямованості економіки**

*Розглядається роль правових стимулів адаптації суб'єктів господарювання до сучасних умов організації державних програм.*

*Ключові слова: державна програма, правове забезпечення, соціальна спрямованість господарської діяльності.*

З огляду на тенденції інтеграції суб'єктів господарювання різних країн комплексний механізм керуючого впливу та правового стимулювання заходів стосовно зростання соціальної спрямованості вітчизняної економіки у сукупності своїх елементів потребує відповідного законодавства з регламентації діяльності національних товаровиробників. Натомість, необхідно змінювати вимоги і до такого засобу забезпечення соціальної спрямованості економіки як організація державних програм. Але роль та місце правових стимулів в адаптації суб'єктів господарювання до сучасних правил організації державних програм не дістала належного комплексного розгляду в юридичній науці.

Мета статті полягає у визначенні функцій господарського законодавства щодо створення правових умов реалізації довгострокових державних програм та забезпечення соціальної спрямованості господарської діяльності, майнову основу якої складають майново-соціальні ресурси недержавних суб'єктів господарювання.

Юридичне опосередкування нових господарсько-правових інструментів, здатних стимулювати недержавних суб'єктів господарювання до участі в організації державних програм покликано зробити їх співробітництво з державою основою для розв'язання складних економічних і соціальних проблем.

Доцільність участі в організації державних програм недержавних суб'єктів господарювання зумовлена змінами правових засад госпо-

---

© О. Д. Сиротюк, 2008.

дарювання. Зокрема, у зв'язку із вступом України до СОТ в правових засадах господарювання значно знівелюється державна підтримка та надання пільг, система прямих дотацій зміниться на користь фіскальних (у світовій практиці податкову, амортизаційну, антимонопольну, патентну, кредитну політику прийнято ототожнювати з заходами опосередкованого стимулювання науково-технічного прогресу, тобто державного впливу). Також актуалізуються питання диверсифікації надання пільг у залежності від рівня технічного озброєння підприємств та активності застосування технологій енергозбереження, змінюється законодавча база митної справи, зовнішньоекономічної діяльності. Створюються нові умови для зміни на краще інвестиційного клімату.

У частині вивчення придатності інвестиційних умов і зобов'язань вже було доведено вибірковість модифікованої «справи ринкотворення» розвинених країн для запровадження в Україні [1].

Зміни у механізмі державного управління слід починати з удосконалення керівних ідей на користь встановлення пріоритетів державної економічної і соціальної політики.

Отже, юридичне опосередкування нових інструментів стимулювання стосовно дій із забезпечення соціальної спрямованості господарської діяльності покликано зробити їх основою для вирішення складних господарсько-правових проблем.

Разом з тим вважаємо невинуватим, що в комплексі досліджень правових засобів такими авторами як А. В. Малько, С. В. Мірошник, Н. І. Матузов господарсько-правові аспекти залишаються за межами поставленої ними проблеми щодо ролі правових стимулів і обмежень [3–7].

В юридичній науці значимість господарського права в системі функціонально-цільових зв'язків економічної і соціальної дійсності і правових умов розвитку суспільства була визначена В. К. Мамутовим, Г. Л. Знаменським, В. М. Гайворонським, В. С. Щербиною, А. Г. Бобковою та іншими вченими.

Розглядались проблеми протидії зловживанням у господарській сфері та попередження неправомірного поведіння суб'єктів господарювання при залученні ними в господарській оборот таких первинних факторів виробництва як праця, земля та інші природні ресурси.

Стосовно цих ресурсів, як первинних факторів виробництва, суб'єкти господарювання виступають, в основному, як перетворююча сила. Водночас усі перераховані ресурси є майново-соціальними (земля й інші природні ресурси) або особисто-соціальними (праця) ресурсами. Феномен соціальності в їхній сутності проектує на господарські відносини гострі питання організації державних програм із захисту інтересів суспільства (публічних) і прав суб'єктів господарювання.

Правове забезпечення охорони соціально відповідних елементів у господарських відносинах повинне супроводжуватися прагненням суб'єктів господарської діяльності знаходити найбільш ефективні способи максимізації прибутку в тому випадку, коли майнову основу господарювання складають майново-соціальні або особисто-соціальні ресурси.

Виходимо з поняття правових засобів у господарських відносинах, як явищах, розглянутих під кутом зору правозастосовчої діяльності [8], у якій досягається економічна мета за допомогою правових норм, спрямованих не тільки на охорону і регулювання здійснення процесів, але й об'єктивного прийняття господарських рішень, погоджених (збалансованих) з наявними матеріальними і нематеріальними ресурсами, соціально-економічною функцією територіальної господарської системи і її інтересів. Прикладні властивості засобів організації державних програм із стабілізації економіки України виявляються в альтернативних можливостях надання орієнтовно-рекомендаційних і обов'язкових способів керування (узгодження, координації і контролю) досягненням цілей законодавства. Отже, норми виконують не тільки статичну, але і динамічну функцію [9].

У структурі непрямих методів державного впливу розрізняють заходи щодо відтворення національного господарства. У багатьох країнах з ним отожднюють заходи з утвердження інноваційної моделі економічного розвитку регіонів в субвенційному, субсидіарному або компенсаційному порядку.

В країнах з розвиненими економічними відносинами вказані заходи за популярністю поступаються лише прийомам державно-приватного партнерства. Досягнення гідного рівня розвитку окремих регіонів

Україні можливе за допомогою партнерства представників державного і приватного секторів. Але регіони, які представляють інтерес для інвесторів, не становлять більшості в складі територіально-господарських систем нашої країни. Тому створення правових умов для субвенційного, субсидіарного або компенсаційного державного фінансування залишається нагальним інтересом регіонів і популярним непрямим методом державного впливу на господарські відносини.

Українські вчені, дослідивши структуру ресурсного потенціалу Чернівецької області та роль окремих його компонентів у відтворенні економічних інтересів регіону, дійшли висновку щодо ключової роль правових умов для відзначення особливостей впливу фінансово-бюджетного механізму на ефективність процесів регіонального розвитку [10–11].

Таким чином, проведений аналіз доводить необхідність корекції господарського законодавства в частині положень про організацію та реалізацію довгострокових державних програм забезпечення соціальної спрямованості господарської діяльності, майнову основу якої складають майново-соціальні ресурси недержавних суб'єктів господарювання.

#### Список використаних джерел

1. Чувпило А. А. Тенденции правового регулирования хозяйственной деятельности в зарубежных странах : дис. на получения научн. степени докт. юрид. наук: 12.00.04. – / А. А. Чувпило. – Донецк, 1996. – 445 с.
2. Мамутов В. К. Господарче право зарубіжних країн / В. К. Мамутов, О. О. Чувпило. – К. : Ділова Україна, 1996. –352 с.
3. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве: Теоретико-информационный аспект / А. В. Малько. Саратов : Изд-во СГУ, 1994. – 184 с.
4. Малько А. В. Льготы в праве: Общетеоретический аспект А. В. Малько // Правоведение. – 1996. – № 1.– С. 37-47.
5. Малько А.В. Поощрение как правовое средство / А. В. Малько // Правоведение. – 1996. – № 3. – С.26-36.

6. Мирошник С. В. Правовые стимулы в российском законодательстве: автореф. дисс на получение науч. степени канд. юрид. наук / С. В. Мирошник. – Ростов-н / Д, 1997. – 16 с.
7. Матузов Н. И. Правовое стимулирование в условиях становления рыночных отношений / Н. И. Матузов, А. В. Малько // Государство и право. – 1995. – №4. – С. 16-22.
8. Минц Б. И. Понятие и роль правовых средств в хозяйственных отношениях / Б. И. Минц // Правоведение. – № 2. – 1993. – С. 73-77.
9. Знаменский Г. Л. Совершенствование хозяйственного законодательства: цель и средства / Г. Л. Знаменский. – К. – 1980. – С. 45.
10. Школа І.М. Фактори формування економічних інтересів Чернівецької області / І. М. Школа, Б. Д. Сторощук // Регіональна економіка. – 2000. – №3. – С. 176-181.
11. Комарницький І. Ф., Сторощук Б. Д. Організаційно-правові засади реалізації економічних інтересів регіону / І. Ф. Комарницький, Б. Д. Сторощук // Наук. вісн. ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Зб. наук. пр. Вип. 162: Економіка. – Чернівці: Рута, 2002. – С.9-13.
12. Курбатов А. Основные формы взаимодействия гражданского и налогового законодательства / А. Курбатов // Хозяйство и право. – 1996. – № 6. – С. 57.
13. Лаптев В. В. О предпринимательском законодательстве / В. В. Лаптев // Государство и право. – 1995. – № 5. – С. 48-56.

***Сиротюк О. Д. Организация государственных программ как хозяйственно-правовое средство обеспечения социальной направленности экономики.***

*Рассматривается роль правовых стимулов адаптации субъектов хозяйствования к современным условиям организации государственных программ.*

*Ключевые слова: государственная программа, правовое обеспечение, социальная направленность государственной деятельности.*

***Sirotyuk O. D. Organization of state (national) programmes as economic-legal means for providing social direction in economy.***

*The role of legal stimulates adapted as the subjects of economy to the conditions of organization state programmes are considered.*

*Key words: government program, legal providing, social orientation government activity.*